

BRANNMUR MED SPREKKER

Storting, forvaltning og statlige selskaper

Tom Colbjørnsen
Handelshøyskolen BI

Foredrag på Partnerforums aktualitetsseminar om Stortingets kontrollvirksomhet
13. oktober 2016

Tema

- Prinsipper for Stortingets kontroll av statlig eide selskaper
- Hvordan fungerer prinsippene i praksis?

Stortingets kontroll:
Demokratisk legitimitet

Brannmur: Maktfordeling

Forvaltningen:
Byråkratisk legitimitet

Brannmur: Ansvarsfordeling

Statlig eide selskap:
Verdiskapingslegitimitet

Praktiske konsekvenser for Stortinget

- Avstå fra å påvirke selskapenes beslutninger direkte
- Respektere styrenes ansvar for forvaltning av selskapene
- Unngå å påskynde vedtak som griper direkte inn i daglig drift
- Avstå fra å la seg bruke av tillitsvalgte til omkamper
- Få gjennomført kompetent selskapskontroll (revisjon)

Etterleves prinsippene?

Daglige lederes handlingsrom
i statlige selskaper
og helseforetak

Tom Colbjørnsen

STATLIG EIDE SELSKAPER

Markedsorienterte selskaper

Forretningsmessige formål,
med eller uten
samfunnsmessige tilleggsmål

Sektorselskaper

Primært sektorpolitiske formål.
Krav om effektiv drift

VINMONOPOLET

NORSK TIPPING

Lokale helseforetak

Helsepolitiske formål.
Krav om effektiv drift

ET ØYEBLIKKSBIKKE

Questback – undersøkelse fra desember 2014

<u>Selskapskategori</u>	<u>Populasjon</u>	<u>Utvalg</u>
Markedsorienterte selskaper	25	15
Sektorselskaper	25	16
Helseforetak	20	17
Totalt	70	48

Idealer og realiteter

	Selskapstype		
	Marked	Sektor	Helse
«Storingsrepresentanter forsøker å påvirke virksomhetens beslutninger gjennom personlige henvendelser»	0	0	41
«Staten viser respekt for styrets ansvar for virksomhetens strategi og økonomiske resultater»	100	87	57
«Staten bruker generalforsamling/foretaksmøte til å fatte vedtak som griper direkte inn i selskapets daglige drift»	20	13	69
«Tillitsvalgte forsøker å få politikere til å involvere seg i selskapets beslutninger»	27	7	25
«Riksrevisjonen har utilstrekkelig kunnskap om selskapet når de går i gang med forvaltningsrevisjon»	56	43	50

Sprekker i brannmuren?

- De fleste markeds- og sektorbaserte foretak har betydelig autonomi
- Mange helseforetak erfarer tydelige sprekker i brannmuren mot direkte kontroll og inngrep fra Stortinget (og departementet)
- Det er ulike syn på årsakene
 - Helse er politisk svært sensitivt
 - Vanskelig for folkevalgte å holde seg unna
 - Det er lang politisk tradisjon for tett politisk involvering sykehus.
- På den annen side
 - Helseforetakene selv – og Stortinget og departementet – har hatt kortere tid på å «lære seg» foretaksmodellen.
 - Eierstyring av sykehus er uvant
 - Ser bildet annerledes ut om noen år?